

JURYRAPPORT TANBUN WEDSTRIJD – Haiku Kring Nederland 2022

Ook deze wedstrijd is mogelijk gemaakt dankzij de financiële gift die Paul Mercken deed bij zijn afscheid als voorzitter. Jaarlijks wordt een deel van dit bedrag gebruikt om haiku-schrijvers aan te moedigen hun creativiteit te gebruiken en te verbreden. Daartoe wordt een wedstrijd uitgeschreven met een bepaald thema. Dit jaar was het thema: de **tanbun**.

We hebben een mooi aantal inzendingen mogen ontvangen: 65 tanbuns.

Lodewijk Ouwehand heeft als wedstrijdsecretaris de inzendingen ontvangen en voor de jury verwerkt tot een overzichtelijke en – belangrijker nog – geanonimiseerde lijst van inzendingen. Zo kon de jury, bestaande uit Henk van der Werff, Simon Buschman en Inge Steenmeijer, een en ander objectief beoordelen.

De werkwijze van de jury is als volgt geweest. Elk van de drie juryleden heeft, los van elkaar, alle inzendingen gelezen en beoordeeld. Vervolgens heeft elkeen een lijst gemaakt van de beste 5 plus maximaal 5 aanbevelingen. Om tot een top-3 te komen, hebben ze deze lijsten vervolgens naast elkaar gelegd, en al gauw bleek dat er behoorlijk wat overlap was.

Zo kwamen ze al snel uit op de beste 5 inzendingen.

Om op de beste 3 uit te komen, bleek niet mogelijk te zijn. Eén tanbun kwam zonder twijfel en zonder discussie als nummer 1 naar boven. Op nummer 2 bleven twee inzendingen hangen, waarvan de jury niet kon aangeven dat de een beter of de ander minder goed was. Een gedeelde 2de plaats dus. Maar datzelfde deed zich voor met de nummer 3 notering. Ook daar dus een gedeelde 3de plaats. Deze besluiten zijn unaniem en zoals eerder gezegd objectief genomen.

JURY: de derde prijs gaat naar twee tanbuns die ex aequo nummer 3 zijn geworden. De jury kon uit deze twee niet aangeven welke minder was dan de ander; ze waren gewoon even sterk.

GEDEELD NUMMER 3

Grootgroeien – Joanne van Helvoort

Het mooiste van de Efteling was de stoomcarrousel. Nee.

Het mooiste van de Efteling waren de paarden van de stoomcarrousel.

Eerst in de rij staan voor de kassa, je hand stevig om de portemonnee in je zak. Terwijl je nauwelijks over de rand van het loket heen kunt kijken, zelf een tienrittenkaart kopen. Aansluiten bij de volgende rij en weer wachten. Als je eindelijk aan de beurt bent rennen en duwen om als eerste bij een paard te zijn. Een paar rondjes lang galopperen, bijna de draaimolen uit. Na die rit weer opnieuw aansluiten en wachten en hopen en rennen.

Totdat de kaartjesknipper zegt, je kunt ook gewoon blijven zitten hoor.

Ik maakte de rest van de kaartjes op, hoog bovenop de rug van het witte paard

Daarna kocht ik liever een duur glazen hertje. En een zak friet.

ik als meisje

voor de grote spiegel

op moeders hakken

die gaan nu in een doos

bestemd voor de kringloop

JURY over Grootgroeien:

Het begin van het proza geeft mooi weer wat voor type Joanne van Helvoort (of de – fictieve – figuur die door Joanne geschetst wordt) is, doordat Joanne begint met “Het mooiste van de Efteling was de stoomcarroussel.” Hop, dat staat.

En dat dan direct laat volgen door “Nee.”

Om op de volgende regel opnieuw te starten met “Het mooiste van de Efteling ...” en dan aan te geven dat het de paarden van de stoomcarroussel waren wat het mooiste was.

Daarna geeft ze aan hoe ze als kind van die stoomcarroussel genoot: met duwen, trekken, strijden, genieten op de rug van het paard, wachten, weer duwen, trekken, strijden, en weer genieten bovenop een paardenrug.

Je voelt en beleeft de spanning, de haast en voelt het hijgen.

En dan volgt het genieten in alle rust, nadat de exploitant haar erop gewezen heeft dat ze ook gewoon kan blijven zitten.

En daarna, het banale van een glazen hertje en friet, dat ze kocht toen ze groter werd en afscheid had genomen van de carrousel paarden.

De tanka, waarin een volwassene vrouw afscheid neemt van het verleden door het weggeven van schoenen die zij als klein meisje van haar moeder leende in een rollenspel, sluit mooi aan op het proza.

GEDEELD NUMMER 3**Stukken huid – Willy Callens**

Mijn vroegste herinnering. Ik was twee of drie jaar oud. Buiten stond een soort teil waarin mijn moeder de was deed. Het deksel lag er niet volledig op. Ik ging er even op zitten, mij er niet van bewust dat daar kokend water in stond, en ik viel erin.

Ik zie mijzelf nog huilend staan in mijn blootje op de tafel in huis terwijl de dokter mij onderzoekt.

Ik herinner mij ook nog flarden uit mijn verblijf in het ziekenhuis: de monumentale trappen, een tante die daar toen als verpleegster werkte, de pijn bij het verschonen van het verband en dat ik op de kamer eens frietjes at samen met mijn vader.

stukken huid van hem
voor mijn benen als kleuter
draag ik nog altijd –
mijn vader reeds jaren dood
draagt mij nog iedere dag

JURY over Stukken huid:

Willy Callens deelt met ons een pijnlijke herinnering van een gebeurtenis die (mede) de basis is voor de liefde voor en de – ook letterlijke – verbondenheid met de vader van het kleine kind.

De in het proza beschreven flarden van herinneringen van een peuter in de grote wereld, de pijn en angst en daartegenover de geborgenheid en troost van een vader die met hem frietjes eet (en die, naar later – in de tanka – blijkt, zijn donor en redder is) geven samen met de tanka een goed beeld van de enorme impact die een pas veel later begrepen gebeurtenis heeft op het anders zo vredige leventje van een klein kind.

JURY: dan zijn er 2 inzendingen die naar het oordeel van de jury ex aequo nummer 2 zijn, beide met een prachtige omslag: bij de één een wenteling en bij de ander een tegenstelling.

GEDEELD NUMMER 2

Meester Baksteen – Luc Lambrecht

Wat meester Vandamme ons in het derde leerjaar allemaal geleerd heeft, weet ik niet meer. Wat ik wel nog weet, is wat hij aan het begin van de eerste schooldag in onze jonge hoofden geramd heeft. Dat kan ik nu, 66 jaar na dato, nog woordelijk navertellen.

‘Jullie zijn taskes’, oreerde hij – hij bedoelde kopjes; Algemeen Nederlands hebben we alvast niet van hem geleerd – ‘jullie zijn taskes, porseleinen taskes, en ik ben een baksteen. Als ik mij op jullie laat vallen, dan zijn jullie verbrijzeld. Ver.brij.zeld. Maar als jullie zich op mij laten vallen, dan liggen jullie ook in scherven. Ge.bro.ken. Ka.pot. Is dat begrepen?’

Zo’n dertig jaar later ben ik op een receptie in mijn geboortestad. En wie zie ik daar rondlopen?

Meester Vandamme! Mijn maag krimpt ineen. Ik besluit hem te negeren, maar dat lukt niet zo goed. Ik zit weer in die klas, klein en bang, en hij staat in zijn grijze visgraatstofjas achter de lessenaar voor het bord, theatraal met zijn armen te gesticuleren. Alsof het gisteren was, hoor ik hem weer zijn vloek over ons uitstorten.

Na twee glazen cava verman ik mij en stap resoluut op hem af. Ik zeg mijn naam en dat ik het schooljaar 1956-1957 bij hem in de klas gezeten heb. Hij beweert zowaar mij nog te herkennen. ‘Ge zijt nie vele veranderd’, zegt hij. En ik hoor me repliceren: ‘Inderdaad. Ik ben nog altijd een kopje, een porseleinen kopje. Ben jij nog altijd een baksteen?’

in de stalen kooi
voeren ze hun nummer op
de circusleeuwen –
ze kennen alleen het klappen
van de zweep van de dompteur

JURY over Meester Baksteen:

Wanneer je nu de kans zou hebben om in een schoolles mee te draaien, zul je zien dat leraar en leerling vaak op hetzelfde niveau zitten, niet wat betreft kennis, wel wat betreft machtspositie. Het komt zelfs vaak voor dat de leerling een hogere machtspositie bezit.

Zestig, zeventig jaar geleden was dat anders. De leraar was heilig. De koning. Je keek tegen hem op als een grasspriet tegen een rotswand. Bij deze mannen (vrouwen waren er toen nog niet of nauwelijks in die functie) waren er die hun positie misbruikten en als een tiran over hun leerlingen heersten. Meester Baksteen was blijkbaar zo’n man. En één van de ergste soort.

Luc Lambrecht zat bij hem in de klas en zijn schoolleven was daardoor geen pretje. Hij heeft er duidelijk onder geleden. In de tanka komt die sfeer terug, het beeld dat de leerling geen mens was maar een schepsel zonder waarde, een dier dat gehoorzamen moet.

In de loop der tijd heeft de angst hem verlaten, althans.... zijn de herinneringen aan deze vreselijke tijd vervaagd.

Totdat hij hem weer ziet.

Het gevoel van angst en ellende overvalt hem zo erg dat zijn maag ervan ineenkrimpt. Hij zit weer helemaal in het moment dat meester Baksteen hem en zijn medeleerlingen op afschuwelijke wijze kleineert, vervloekt, bedreigt. Maar na wat moed te hebben verzamelt, richt hij zich op, en confronteert hij de man. En laat hij zien dat niet hij maar meester Baksteen een schepsel zonder waarde is, zonder gevoel: een waardeloze baksteen.

De tanka die de bitterheid van een bizar verleden beschrijft sluit goed aan op de prachtige en mooi beschreven wenteling van machteloosheid naar kracht en dankzij de twee straffe borrels de moed om over een verleden heen te stappen.

GEDEELD NUMMER 2

Herinneren – Anton de Joode

Bijna vergeten
dat lachen van haar
Kijk hier, een foto:
in een hoek van de kamer
staat ze, iets gebogen

We weten het allemaal: onze herinneringen veranderen bij het ouder worden. Voor die wetenschap hebben we geen geleerden nodig. Bij het herhaald vertellen verschuiven de feiten elke keer net genoeg om zich beter bij ons 'ik' van dat moment thuis te voelen. Zo herinner ik mij zelfs zaken waarvan ik zeker weet dat ik ze me niet kán herinneren; verhalen zo dikwijls en overtuigend verteld, dat ze tenslotte tot mijn eigen geschiedenis gingen behoren.

Op mijn vierde woonde ik met ouders en jonger broertje aan een bosrand ten zuiden van Den Haag, waar mijn vader zijn werk had. In dat jaar begonnen de Duitsers vanuit dat bos en de duinen even verderop V2's te lanceren richting Londen. Het geval was dat ik geheel alleen, op mijn stepje, een lancering van dichtbij meemaakte. De paniek was groot omdat men mij op dat cruciale moment miste. Later vertelden mijn ouders mij hoe ik enthousiast was komen aansteppen, roepend: "Ik heb het zó goed gezien!"

Mijn ouders zijn al lange tijd dood, het is nu mijn verhaal geworden.

Mijn vader
zoals hij naar huis fietste
zitje op de stang
beide knieën iets gespreid
Ik zwaaide al van ver

Vast staat dat ons gezin kort na dit voorval naar het nabijgelegen dorp verhuisde. Er was juist een bovenwoning vrijgekomen waar, zo men zei, NSB'ers hadden gewoond. Een uitgewoonde etage, maar alles was op dat moment beter dan waar we vandaan kwamen.

JURY over Herinneren:

Familieverhalen. Die steeds maar weer verteld worden. Over gebeurtenissen die speelden toen jij nog klein was. Waar jij een grote rol in speelde. Het herhaald vertellen van deze soms aangepaste herinneringen zorgt ervoor dat die herinneringen de jouwe worden. Alsof je die gebeurtenissen actief hebt meegemaakt. Zo schetst Anton zijn verhaal over het bombardement, waar hij door een engel op zijn schouder niets aan overhield behalve het verhaal dat hij terugkwam en trots en opgewonden riep dat hij "het zó goed gezien" had.

De tegenstelling van opgewondenheid door angst van zijn ouders enerzijds en de opgewondenheid door trots bij de kleine jongen anderzijds wordt door Anton mooi beschreven. De tanka laat ook nog iets zien van die trots maar zeker ook van genegenheid en een onvoorwaardelijk vertrouwen in het leven en zijn familie.

EN DE ONBETWISTE NUMMER 1

Uit Zeeuwse klei getrokken – Louise de Groot

Tussen de molen en de oude begraafplaats loopt de dijk door het dorp, dat omgeven wordt door polders en water. Mijn grootouders zijn hier een uur na elkaar geboren en nooit meer weg gegaan. Tijdens de watersnoodramp in 1953, werden alle bewoners van het dorp geëvacueerd. Maar opa bleef achter en schaarde zich bij de hulpverleners van het Rode Kruis. Het woonhuis met de smederij van mijn grootouders op de dijk stond nog droog. Het werd tijdelijk een gastvrij onderkomen voor iedereen die wat nodig had.

Nu sta ik op diezelfde plek waar ooit sprankels vuur over de dijk vlogen. De zon schijnt. Ik kijk uit over het dorp en het water. Het enige dat er nog staat is zijn oude houten hoefstal, de travalje, als herinnering aan wat ooit was. Even verbeeld ik me het geluid van het slaan op het aambeeld te horen, de geur te ruiken van het smidsvuur. Zie ik in gedachten zijn hardwerkende handen. Vlak voor mijn geboorte overleed mijn opa. Ik kreeg zijn voornaam en in een doosje bewaar ik nog altijd zijn versleten trouwring.

achter de dijk
een zee van rode daken –
tussen zilt en zoet
deinen herinneringen
mee op de getijden

JURY over *Uit Zeeuwse klei getrokken*:

Wie heeft níet ooit stilgestaan bij beelden, geluiden, geuren die het verleden oproepen? Herinneringen aan een leven dat voor de meeste mensen niet meer van deze tijd is, voorbij is, waar je op de één of andere manier naar terugverlangt? Een leven dat je op de één of andere manier wilt vasthouden, bewaren. Soms door het bewaren van iets vertrouwds, iets eigens, zoals de ring in deze tanbun.

Louise de Groot laat ons kennismaken met een wereldburger, die het platteland ooit ontvluchtte. Ze neemt ons mee in het moment dat deze volwassene – Louise zelf? We gaan daar even vanuit – staat op een plek waar zij de travalje nog ziet, de oude houten hoefstal van haar opa en oma. Deze travalje en het stuk land zorgen voor een herleven van herinneringen aan haar grootouders, die zij nooit heeft gezien maar met wie zij een goede band heeft, misschien mede doordat zij naar haar opa is vernoemd en diens trouwring heeft gekregen. De trouwring die ze in een doosje bewaart.

Ook hier, net als bij de tanbun van Anton de Joode, moeten de herinneringen van deze volwassene gevormd zijn door de verhalen die haar ouders in haar jeugd verteld zullen hebben, en zijn deze herinneringen nu de hare geworden.

Het tafereel roept geluiden, geuren en beelden van een leven op dat zij niet heeft meegemaakt. Maar toch kent.

Ze ziet het land waar haar grootouders een actieve rol hebben gespeeld en waarmee zij één zijn geworden. Ze ziet de sterke handen van haar opa voor zich.

En kijkt met weemoed en ook met dubbele gevoelens terug.

De tanka sluit hier qua sfeer mooi op aan en roept net zo'n beeld van weemoed op als het proza.

Het 'tussen zilt en zoet' kan gelezen worden bij de eerste twee regels en ook bij de vierde en vijfde.

Letterlijk en figuurlijk tussen zilt en zoet.

Een mooi geheel.

De jury maakt ook nog melding van **drie eervolle vermeldingen**, inzendingen die dicht tegen de prijswinnende tanbuns aan zaten.

4 mei – Wim Boone

Met omfloerst trommelgeluid zet de stoet zich in beweging. De monotone slagen geven het trage ritme aan. Mijn gedachten gaan met mij op de loop, terug naar mijn jeugd.

Geboren in het bevrijdingsjaar, mijn eerste levensjaren in het teken van oorlog en vrede, van wederopbouw en verzoening. In een wereld waarin het alleen maar beter kon gaan. Zelf weet ik niet wat oorlog is, wel weet ik van de verhalen daarover van mijn ouders.

Het allesverwoestende bombardement van de historische binnenstad van Middelburg in de eerste week van de oorlog. Hun vlucht met de kinderen, de stad uit naar een veiliger plek. De angstige uren 's nachts in de poort naast het huis als de bommenwerpers laag overvlogen, op weg naar de kust om de dijken te bombarderen. Het eiland Walcheren onder water.

Verhalen die me zijn bijgebleven.

De stoet houdt halt bij het oorlogsmonument in het herdenkingspark. Onder de mast met de vlag halfstok staat een trompettist gereed voor het blazen van de Last Post. De laatste tonen sterven weg in de stilte.

beladen stilte
alleen vogels fluiten nog
ergens huilt een kind
gedachten dwalen naar ver
weer bulderen kanonnen

JURY over 4 Mei:

Het verhaal gaat over een herdenking op 4 mei, waar de hoofdfiguur meeloopt in een herdenkingstocht naar een oorlogsmonument. Geboren in het bevrijdingsjaar denkt hij terug aan de verhalen over de verschrikkingen die hij thuis over de oorlog heeft gehoord.

De tanka sluit hierbij aan met de twee minuten stilte die wordt aangehouden en de gedachte van de hoofdpersoon aan de situatie die momenteel gaande is in de Oekraïne.

Avondlicht – Reiny van Amerongen

Rond kerst werd hij ernstig ziek, zieker dan het zich eerst liet aanzien.

Een heftige bacteriële infectie die hij ternauwernood heeft overleefd.

Na bijna een jaar van ziekenhuizen, operaties en revalidatie schuifelden wij wat door de Horsten, echt wandelen was het door zijn verminderde conditie nog niet.

We zwierven een rustige route, buiten de gebaande paden, begin november einde middag.

Vanwege zijn haperende gezondheid werd elke rustplek uitgebreid benut. Zo vonden we bij toeval een houten bank met daarin een slordig gekerfde tekst:
blijf nog even.

Zittend op de bank hadden we uitzicht over een vijver waarachter de zon prachtig zakte. Per minuut werden de schaduwen om ons heen langer.

de zon is stervend
schaduw sluipt de heuvel op
blijf nog maar even
tekst bedoeld voor het uitzicht
de zon en ook voor de man

Jury over *Avondlicht*

Een verhaal over de pandemie die we nauwelijks achter ons hebben gelaten. Het gaat over de echtgenoot van de hoofdpersoon die besmet is geweest en daardoor ernstig ziek. Als het ergste voorbij is hoe hij stapje voor stapje weer probeert zijn conditie en leven op peil te krijgen. Tijdens een van de wandelingen treffen ze een bankje aan waar de tekst '*blijf nog even*' in is gekerfd, wat in de tanka is opgenomen.

Het tedere verhaal is mooi rondom deze zin opgebouwd.

Een cadeautje – Wilma Boterenbrood

Vlakbij ons huis is een kleine uiterwaard. Vroeger stond daar een steenfabriek, maar na de tweede wereldoorlog zijn alleen wat brokkelige muurtjes overgebleven en de grote vlampijp van de steenoven.

De pijp lijkt op een grootvader die over zijn familie waakt. Hij houdt de meidoorns in de gaten en de lepelaars in de plas. Hij luistert naar het getjilp van de heggenmussen en geniet van de felgele stippen van de boterbloemen in het veld.

Ook ik ben van het gebied en zijn bewoners gaan houden. En zoals het gaat als je geliefden om je heen hebt: soms wil je laten merken hoeveel je om ze geeft. Daarom heb ik kort geleden op het landje een berkenboomtewijg geplant, afkomstig uit onze tuin waar de volgroeide boom geworteld is

Levensvreugde is
een woord voor het gekrakeel
van kauwtjes. Wat een
spektakel en gefladder
in de toppen van een berk

Die dag heb ik een hoger gelegen plek uitgekozen. Ik heb er wat gras weggehaald en een klein gat gemaakt dat ik vulde met water uit de beek. Toen heb ik het twijgje erin gezet, de grond rondom opgevuld en voorzichtig aangedrukt. Elke dag kijk ik hoe het zich houdt en of het iets nodig heeft. Ooit hoop ik dat de boom, net als de grootvader, uitkijkt over de uiterwaard. Dat hij de zwaluwen ziet zwenken en het tapijt van kleine klavers en weegbreeblad bewondert dat hier en daar het landje bedekt. Dat op zijn takken de kauwen voor opwinding zullen zorgen. En wie weet graaft een veldmuis tussen zijn wortels een hol. Alles wat nodig is om mijn cadeautje te laten gedijen en daarmee het gebied mijn liefde te tonen.

De zon strooit met goud
in het water van de beek
terwijl Pissarro
de boterbloemen schildert
hoe eenvoudig thuiszijn is

Jury over *Een cadeautje*

Een liefdevolle omschrijving van de streek waar de hoofdpersoon woont, hoe ze van het landschap en zijn bewoners is gaan houden. De kern van het verhaal is dat ze een twijg van een berkenboom heeft geplant, afkomstig van de boom in haar tuin.

Ze vertelt hoe ze de twijg liefdevol verzorgt en hoopt dat de streek de boom zal omarmen, de dieren die er in nestelen, holletjes maken tussen zijn stammen.